

فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان/ سال چهارم/ شماره دهم / تابستان ۱۳۹۲ / صفحات ۲۶-۹

بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان کاشان)*

عباس بحری پور^۱
امیر رستگار خالد^۲

چکیده:

احساس امنیت اجتماعی به عنوان یک پدیده روان‌شناختی و اجتماعی، تحت تأثیر تجربه‌های مستقیم و غیرمستقیم افراد از شرایط متفاوت اجتماعی است که انسان‌ها برای دستیابی به زندگی سالم و تداوم روابط اجتماعی نیازمند آن هستند. هدف کلی این مقاله بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و انواع احساس امنیت اجتماعی (فردی، اقتصادی، سیاسی و جامعه‌ای) شهروندان می‌باشد. تحقیق به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسشنامه، در بین ساکنین ۱۸ سال و بالاتر شهرستان کاشان، در سال ۱۳۹۱ به انجام رسیده است. در این تحقیق از شیوه‌ی نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده و حجم نمونه مورد مطالعه ۳۶۲ نفر می‌باشد. مهمترین نتایج حاصل از آزمون رابطه‌ی بین متغیرهای تحقیق نشان داد که؛ اعتماد اجتماعی شهروندان بر انواع احساس امنیت اجتماعی آنها تأثیرگذار است، بدین صورت که هرچه حجم و میزان اعتماد اجتماعی در جامعه بیشتر باشد به همان میزان انواع احساس امنیت اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل چند متغیره نیز بیانگر این موضوع است که متغیرهای مستقل تحقیق توانسته‌اند ۲۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی احساس امنیت اجتماعی را تبیین کنند.

کلید واژه: احساس امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، شهروندان، کاشان.

* تاریخ وصول: ۹۲/۱/۲۹ تاریخ پذیرش: ۹۲/۵/۱۶

۱- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شاهد (نویسنده مسئول) bahripour_abas@yahoo.com

۲- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شاهد

۱- مقدمه

یکی از مفاهیم با اهمیت و جدید در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی موضوع و مفهوم امنیت است. امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایه‌ای فرد و جامعه تلقی می‌شود که فقدان و یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد (ترابی و گودرزی، ۱۳۸۳: ۳۲).

نکته‌ای که در باب امنیت باید بدان توجه شود، نقش و وجود احساس امنیت در بین افراد جامعه در بعد ذهنی در کنار وجود امنیت در بعد عینی است و به همین دلیل، برخی از کارشناسان احساس امنیت را مقدم بر وجود عینی امنیت معرفی می‌کنند. بررسی‌های انجام گرفته در کشورهای مختلف بیانگر این است که عموماً احساس امنیت بین شهروندان در اکثر نقاط دنیا نسبت به وجود امنیت، پایین‌تر است. این نسبت در ایران در مقایسه با کشورهای انگلیس و استرالیا با توجه به میزان وجود امنیت بسیار پایین است. به عنوان نمونه در ایران نرخ سرقت منزل به ازای هر هزار منزل ۵، در انگلیس به ازای هر هزار منزل ۲۰ و در استرالیا به ازای هر هزار منزل ۲۵ است در حالی که میزان احساس امنیت شهروندان ایرانی نسبت به این دو کشور رقم پایین‌تری را نشان می‌دهد (رجبی پور، ۱۳۸۴: ۹۶).

در این راستا، اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از مفاهیم کلیدی جامعه‌شناسی و از مؤلفه‌های حیاتی سرمایه اجتماعی و مهمترین جنبه‌ی روابط انسانی است که زمینه مشارکت، همکاری و اتحاد میان اعضای جامعه را فراهم می‌کند، لذا اعتماد اجتماعی ضمن اینکه فعالیت‌های داوطلبانه، نوآورانه و خلاق را بر می‌انگیزد، افراد را به تحرک در کارهای جمعی تشویق می‌کند. در سراسر مبادلات و روابط اجتماعی، اعتماد همچون روان‌کننده‌ای، چرخ‌های کنش اجتماعی را راحت‌تر به حرکت در می‌آورد. بر این مبنا اعتماد تسهیل‌گر تعاملات اجتماعی و عامل مهمی در تعیین نظم اجتماعی است. بنابراین، موضوع اعتماد تا بدان حد اهمیت دارد که بگوییم مهمترین مسأله‌ی نظم اجتماعی، چیزی جز اعتماد و همبستگی اجتماعی نیست زیرا بدون انسجام و اعتماد، نمی‌توان به دوام و پایداری نظم و امنیت جامعه، خوشبین بود (لرنی، ۱۳۸۴: ۶۹).

بی‌تردید عوامل گوناگونی در ایجاد امنیت و احساس ناشی از آن دخالت دارند که فقدان آن‌ها برقراری احساس امنیت را کند یا مانع از تحقق آن می‌شود. بر همین اساس، شناسایی عوامل و عناصر تأمین امنیت اجتماعی و احساس ایمنی از پیش شرط‌های اساسی در جهت برنامه‌ریزی برای ارتقای سطح امنیت اجتماعی به شمار می‌رود. با توجه به موارد اشاره شده، هدف اساسی این مطالعه با توجه به نیاز هر جامعه در جهت وجود زمینه‌های شکل‌گیری احساس امنیت، بررسی رابطه‌ی بین اعتماد

اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرستان کاشان می‌باشد که به نظر می‌رسید که احساس امنیت اجتماعی خود را طی چند فقره قتل‌های پی در پی که در سال ۱۳۹۱ رخ داد در معرض تهدید و چالش می‌دید، احساس امنیتی که تا قبل از آن بواسطه فضای دینی و مذهبی و انسجام اجتماعی شهروندان تضمین شده بود.

۲- مبانی نظری تحقیق

در این بخش از مطالعه ابتدا به بررسی نظریه‌های مربوط به اعتماد اجتماعی که بیشترین قرابت معنایی را با مفهوم احساس امنیت دارند بعنوان متغیر مستقل و سپس به نظریه‌های مربوط به احساس امنیت اجتماعی و در آخر به نظریه‌های تلفیقی اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی پرداخته می‌شود.

۲-۱- اعتماد اجتماعی

به لحاظ نظری باید گفت که مفهوم اعتماد اجتماعی به عنوان مهمترین بعد سرمایه اجتماعی بصورت مستقیم و غیرمستقیم و از زمان شکل‌گیری جامعه‌شناسی مورد توجه بوده که خود بیشتر ناشی از توجه به مسأله نظم اجتماعی و توسعه اجتماعی بوده است. به نحوی که اعتماد، نظم، همبستگی در اندیشه‌ی کلاسیک‌های جامعه‌شناسی مانند دورکیم، وبر و تونیس مهمترین مفاهیم بوده‌است (ادیبی سده و دیگری، ۱۳۸۸: ۱۰۰).

تونیس^۱ در بحث از اجتماع و جامعه معتقد است: یک اجتماع در اثر نوعی توافق احساس یا عاطفه افراد وحدت می‌یابد در صورتی که یک جامعه با توافق عقلانی به یگانگی می‌رسد (باتامور، ۱۳۷۰: ۱۰۵). بر اساس منطق تونیس، روابط مبتنی بر اعتماد تنها در اجتماع وجود دارد به نظر او اعتماد به طور مصنوعی ایجاد نمی‌گردد، اعتماد مبنای انسجام اجتماعی است و ارزشهای دینی و اخلاقی آن را تقویت می‌کنند که به نوبه‌ی خود روابط را تسهیل می‌کند. در مقابل، افراد خود محور و حسابگر مدرن، نمی‌توانند مورد اعتماد قرار بگیرند (میزتال، ۱۳۸۰: ۵۹).

به نظر اروینگ گافمن^۲، نگاههای سریع افراد در جامعه و بازشناسی دیگری، پیش فرض اعتماد است. بر عکس، نگاه دشمنانه نشان از عدم اعتماد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۹۶). گافمن در مرحله‌ی بعدی، محیط

1- Tonnies

2- Erving Goffman

فیزیکی، ویژگی‌های شخصی مثل قیافه و ظاهر، رفتار یا منش در زمینه‌های آشنا را از پیش شرط‌های اعتماد می‌داند (هنسلین، ۱۹۷۶).

تالکوت پارسنز^۱ عامل ایجاد اتحاد و انسجام اجتماعی و ثبات و نظم را اعتماد می‌داند. به عقیده وی اعتماد، این باور را در افراد ایجاد می‌کند که دیگران به منظور دستیابی به یک موقعیت گروهی از منافع شخصی دست می‌کشند. «وی نظام منسجم را نظامی می‌داند که بتوان به عاملان آن در انجام وظایفشان اعتماد کرد که این امر خود به پایداری و نظم سیستم اجتماعی کمک می‌کند» (انعام، ۱۳۸۰: ۲۵).

میزتال^۲ متناسب با سه نوع نظم اجتماعی به سه نوع اعتماد اشاره می‌کند: اولین نوع اعتماد مبتنی بر عادت، متناسب با نظم ثابت و همیشگی، دومین نوع اعتماد، اعتماد مبتنی بر آشنایی، روابط دوستی و ارزش‌ها و ایمان، متناسب با نظم پیوند دهنده و سومین نوع اعتماد، اعتماد در نظم گروهی، سازوکاری برای حل مسأله همکاری است. میزتال به تبع باربر (۱۹۸۳: ۱۸) نه تنها اعتماد در بین کنشگران فردی را، بلکه در بین افراد و نظام‌ها و حتی نظام‌های متعدد گروه‌های سنی، جنسی، مذاهب، قومیت‌ها و نژادها را مطرح می‌سازد (زتومکا، ۱۳۸۴: ۴۹). به اعتقاد جانسون گرچه اعتماد یک خصیصه‌ی شخصیتی نیست و جنبه‌ای از روابط است که مدام در حال تغییر است، رابطه‌ی مبنی بر اعتماد واجد شرایط صداقت، صراحت، سهیم کردن، تمایلات همکاری‌جویانه و اطمینان می‌باشد (علی نظری، ۱۳۸۴: ۱۲). مارتون دویچ نیز معتقد است که اعتماد عبارت است از «انتظار وقوع رویداد، به طوری که این انتظارات منجر به رفتاری گردد که در صورت برآورده شدن انتظارات فرد، پیامدهای انگیزشی مثبتی در وی ایجاد کند و در غیر این صورت پیامدهای منفی در پی داشته باشد» (هنسلین، ۱۹۷۶: ۱۳۹).

رونالد اینگلهارت^۳ معتقد است سرمایه‌ی اجتماعی فرهنگ اعتماد و مداراست که در آن شبکه‌های گسترده‌ی سازمان‌های داوطلبانه می‌روید. شبکه‌ها نتیجه‌ی اعتماد مردم به یکدیگرند، نه اینکه اعتماد محصول جانبی انجمن شدن مردم با یکدیگر باشد. مردمی که به یکدیگر اعتماد می‌ورزند، با یکدیگر اعتماد برقرار می‌کنند و در وضعیت‌های مختلف از گروه کر و تیم‌های ورزشی گرفته تا محل کار انجمن تشکیل می‌دهند تا بدین وسیله بیشتر اعتماد بورزند. از نظر او اعتماد اجتماعی نقش بسیار مهمی در حیات سیاسی و اقتصادی ایفا می‌کند (تاجبخش، ۱۳۸۴: ۵۸). او معتقد است که اعتماد اجتماعی متقابل یکی از پیش‌نیازهای فرهنگ مدنی و ایجاد دموکراسی پایدار محسوب می‌شود. همچنین، بخشی

-
- 1-Talcott Parsons
 - 2- Misztal
 - 3- Ronald Inghelhart

از نشانگان فرهنگی پایدار است که به بقای دموکراسی منجر می‌شود. اعتماد در ایجاد حس مشارکت و تعاون نقش مؤثری دارد و به مردم کمک می‌کند تا علایق و منافع خود را با امیال و علایق دیگران هماهنگ کنند و فرصت لازم در اختیار رهبران سیاسی قرار دهند تا اصلاحاتی انجام دهند و از همه مهمتر اینکه ارتباط و گفتگوها را میسر و مستحکم می‌کند (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۴).

تأکید عمده‌ی رابرت پاتنام^۱ بعنوان یکی از اصلی‌ترین صاحب نظر سرمایه اجتماعی و اعتماد در جهان امروز، بر نحوه‌ی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رژیم‌های سیاسی و نهادهای دموکراتیک مختلف است. از نظر او اعتماد به عنوان مهمترین بعد سرمایه اجتماعی و ارتباط متقابل اعضای یک جامعه منابع کنش اعضاء آن جامعه‌اند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۶). وی همچنین معتقد است، اعتماد اجتماعی برای پاسخگویی به اشکال مختلف ایجاد سیاست‌ها، از قبیل سیاست‌های گفتگو، رأی‌گیری، حمایت یک حزب سیاسی و مانند آن‌ها مطرح شده است. به طور خلاصه مردمی که به دیگران اعتماد می‌کنند شهروندان کاملاً خوبی هستند (Putnam, 2000:137).

پیوتر زتومکا^۲ «اعتماد و اعتماد کردن را نوعی استراتژی مهم در مواجهه با شرایط نامعین و کنترل آینده می‌داند» (زتومکا، ۱۳۸۶: ۲۹). فرانسیس فوکویاما «اعتماد را به عنوان انتظاری که در یک جامعه از رفتار مقرراتی، مسؤولانه و همیارانه‌ی بخشی از اعضای دیگر جامعه که بر هنجارهای مشترک عام مبتنی است، تعریف می‌کند» (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۰).

اورت راجرز^۳ از صاحب‌نظران نوگرایی با تأکید بر نظام شخصیتی افراد، به پویای‌های نوگرایی پرداخته است. به نظر راجرز در بعضی از فرهنگ‌ها عموماً زمینه برای نوآوری نسبت به فرهنگ‌های دیگر بیشتر است. راجرز عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی و فقدان همدلی و اعتماد اجتماعی و نیز عوامل دیگری مانند تقدیرگرایی و پایین بودن سطح آرزوها و مانند آن‌ها را مانع نوآوری و پذیرش تغییرات و به تعبیری مانع نوسازی به ویژه در جوامع روستایی قلمداد می‌کند (ازکیا، ۱۳۶۴: ۹۵-۷۰).

۲-۲- احساس امنیت اجتماعی

امنیت به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی، آرامش و آسودگی است. احساس امنیت نیز عبارت از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرام‌بخش) شهروندان نسبت به عدم تأثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضد امنیتی در شرایط فعلی و آتی است

1-Ronald Ingelhart

2- Sztomka

3- Everett Rogers

(حاجیانی، ۱۳۸۴: ۲۸).

باری بوزان^۱ برای نخستین بار اصطلاح امنیت اجتماعی را در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس» به کار برد (روی، روی، ۱۹۹۶: ۳). امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ ویژگی‌هایی اشاره دارد که بر اساس آن، افراد خود را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به عبارتی، با جنبه‌هایی از زندگی فرد ارتباط پیدا می‌کند که هویت گروهی او را شکل می‌دهد (بوزان؛ ویور، ۱۹۹۸: ۴-۵). در آراء بوزان حوزه‌ای از حیات که فرد خود را به واسطه‌ی مفهوم «ما» بدان متعلق می‌داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می‌کند مورد نظر است. بنابر این هر عامل و پدیده‌ای که باعث ایجاد اختلال در احساس تعلق و همبستگی اعضای یک گروه گردد، در واقع هویت آن گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی آن قلمداد می‌گردد (بوزان، ۲۰۰۰: ۳). بوزان، نقطه‌ی آغازین امنیت را ذهنی و مبتنی بر تصمیم بازیگران معرفی می‌کند. او بیان می‌دارد که مسأله‌ی امنیت در اجتماع شناخته می‌شود، زیرا بازیگران می‌توانند به آن رجوع کنند و برخی پدیده‌ها را به عنوان تهدید نگاه کنند. به این ترتیب، نگاه تاریخی به پدیده‌های اجتماعی و تأکید بر نقش هنجارها، قواعد و فرهنگ نیز در این دیدگاه مطرح می‌شود چرا که آن‌ها معتقدند که امنیت همیشه بر پایه‌ی ارجاع عینی نیست و ارتباط انسانی و نقش هنجارها مهم و تأثیرگذار است (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۶).

ال ویور^۲ در کتاب «هویت، مهاجرت و منشور جدید امنیت در اروپا» (۱۹۹۳) دست به مفهوم سازی مجدد از رهیافت پنج بعدی بوزان درباهی امنیت زد (نصری، ۱۳۷۸: ۱۳۶). ویور «امنیت ساخته و پرداخته شده در اجتماع» را مطرح می‌کند. مدعای وی آن است که باید از رویکردی جامعه‌شناسانه به امنیت نگریسته شود و پس از تحلیل مبانی جامعه‌شناختی امنیت، به تعریف آن همت گمارد (مک کین لای؛ لیتل، ۱۳۸۰: ۴۸). بر این اساس ویور حوزه‌ی امنیت را بر حسب نوعی دوگانگی امنیت دولت و امنیت اجتماعی در نظر می‌گیرد (روی، ۱۹۹۶: ۱۱) و خاطر نشان می‌کند که افراد جامعه نمی‌توانند نسبت به چیزهایی که امنیت و هویت‌شان را تهدید می‌کند احساس مسؤولیت نداشته و آن‌ها را تنها به دولت واگذار نمایند (موتیمر، به نقل از نویدنیا، ۱۳۸۳: ۶۲). بدین ترتیب ویور نیز مانند بوزان بر لزوم مشارکت افراد در تأمین امنیت اجتماعی خود و جامعه صحه گذارد.

میران میتار^۳ برای ارزیابی امنیت اجتماعی از مدل سیستماتیک استفاده می‌کند و در این کار بر نظریه‌ی آنارشی اجتماعی بیلی^۴ تکیه می‌کند. وی تلاش می‌کند مسائل جامعه را بر اساس سطوح

1-Barry Buzan

2- Ole Weaver

3- Miran Mitar

متفاوت (فرد، گروه، سازمان، اجتماع، جامعه، سیستم فراملی) تحلیل کند و از آنارشی (هرج و مرج) به جای تعادل^۳ به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری حالات نظام استفاده کند (میتار، ۱۹۹۶: ۹۷). وی معتقد است که هر گروه اجتماعی اگر از میزان جمعیت، اطلاعات، فضا یا سرزمین، تکنولوژی و سازماندهی بیشتری برخوردار باشد از امنیت اجتماعی بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها که بهره کمتری از متغیرهای فوق دارند برخوردار است (همان: ۸-۷).

از نظر مولار^۴ امنیت جوامع آشکارا با امنیت سیاسی پیوند دارد، اما مجزا از آن است. امنیت سیاسی به ثبات سازمانی کشورها، نظام‌های دولت و ایدئولوژی که به دولت و حکومت‌ها مشروعیت می‌بخشد مربوط می‌شود، اما امنیت اجتماعی به بقای گروه‌های اجتماعی توجه دارد که به جهت اشتراک اعضای آن در اندیشه، احساس و اعمال کلیت یکپارچه‌ای را تشکیل می‌دهند که از آن به عنوان هویت یاد می‌شود. امنیت دولت در برگیرنده‌ی حاکمیت به عنوان معیار نهایی خود است، اما امنیت اجتماعی دربرگیرنده‌ی هویت است و هر دو آنان بر بقا دلالت دارند (نویدنیا، ۱۳۸۲: ۶۱).

۲-۳- اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

امنیت و احساس امنیت را چه مفهومی سیاسی و حکومتی تلقی کنیم و چه آن را بعنوان پدیده‌ای اجتماعی و در معنایی عام در نظر بگیریم که همه افراد جامعه در ساخت و حفظ آن مشارکت دارند، با مفهوم اعتماد مرتبط است.

آنتونی گیدنز اعتماد را به مفهوم انتظار برآورده شدن چشم‌داشت‌ها در مورد رویدادهای احتمالی دانسته است. گیدنز ریشه‌ی اعتماد را در اطمینان به اشخاص درستکار و معتبر مربوط می‌داند که به طور معمول از نخستین تجربیات کودک حاصل شده است. به نظر گیدنز، «در صورت عدم وجود اعتماد، کنش افراد مبتنی بر رویکردهای بدگمانی یا خودداری می‌باشد» (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۱۹). از نظر گیدنز امنیت وجودی یکی از صورت‌های مهم احساس امنیت به معنای وسیع آن است.

این اصطلاح به اطمینانی راجع است که بیشتر انسان‌ها به تداوم تشخیص هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند. احساس اعتمادپذیری اشخاص و چیزها که برای مفهوم اعتماد بسیار مهم است، برای احساس امنیت وجودی نیز اهمیت بنیادی دارد. برای همین است که این دو احساس از جهت روان‌شناختی پیوند نزدیکی با هم دارند (وٹوقی و آرام، ۱۳۸۸: ۱۴۳).

گیدنز^۱ معتقد است که، اعتماد بنیادین اضطراب را کاهش داده و نوعی احساس تداوم و نظم در رویدادها، حتی آن‌ها که به طور مستقیم در حوزه ادراک شخص قرار دارند، امنیت وجودی را در فرد به وجود می‌آورند (گیدنز، ۱۳۷۸: ۳۲۳). به اعتقاد گیدنز، در صورت عدم وجود کنش افراد مبتنی بر رویکردهای بدگمانی، بسیاری از افراد در احترامی که به نشانه‌های نمادین و نظام‌های تخصصی نشان می‌دهند، گویی وارد نوعی «چانه زنی با مدرنیت» می‌شوند و در نهایت حاصل این امر حالتی است که گیدنز به طور خلاصه آن را «نامنی وجودی» می‌نامد (گیدنز، ۱۳۸۰: ۱۰۷).

کاکس^۲ با تأکید بر عامل اعتماد به عنوان شاخص ملی سرمایه اجتماعی در هر جامعه‌ای این نکته را یادآور می‌شود که «در صورت وجود اعتماد در میان افراد جامعه، ارتباط اعضای خانواده، دوستان و همسایگان، همکاران، بیماران، مراقبان بهداشت، هم گروه‌ها و اجتماعات، مؤثرتر می‌شود. در صورتی که فقدان اعتماد، با عدم پیروی از قوانین، رفتار ضد اجتماعی، خودکشی، خشونت و سایر مشکلات اجتماعی همراه خواهد بود». کاکس معتقد است که «بسیار مشکل است که جماعتی را بدون آنکه اعتمادشان را جلب کرده باشیم، بتوانیم متقاعد کنیم که سبک زندگی سالم‌تری در پیش گیرند. از این رو گسترش شعاع اعتماد و همکاری اعضای یک جامعه، غنای سرمایه اجتماعی و به تبع آن، کاهش اختلالات و نابسامانی‌های روانی و اجتماعی را در پی خواهد داشت» (بهاد، ۱۳۸۱: ۵۰).

نیکلاس لوهمان^۳ «اعتماد را به معنی مطمئن بودن درباره کنش‌های احتمالی دیگران در آینده تعریف می‌کند و عنوان می‌کند که اعتماد با مفهوم مخاطره و ریسک در ارتباط است. به اعتقاد لوهمان کارکرد اعتماد در نظام اجتماعی این است که عدم تعیین اجتماعی را کاهش می‌دهد» (لوهمان، ۱۹۷۹: ۱۰). لوهمان تئوری امنیت خود را بر طبقه‌بندی جهان فردی به حوزه‌ی آشنا و حوزه‌ی نا آشنا ارائه می‌دهد. دنیای آشنا حیطه‌ی هنجارها و عادت‌هایی است که برای حفظ انسجام و تعیین سیستم اجتماعی کافی به نظر می‌رسد (باباخانی، ۱۳۸۹: ۱۸۶)، لیکن در جهان مدرن که لوهمان بیشتر حوزه‌های آن را در ذیل دنیای نا آشنا طبقه‌بندی می‌کند، این هنجارها دیگر هیچ کارکردی نخواهند داشت و همین امر سبب‌ساز احساس نامنی فرد در این حوزه است. از دید لوهمان تا زمانی که فرد در حوزه‌ی آشنا زندگی می‌کند، احساس نامنی نمی‌کند. احساس نامنی زمانی به وجود می‌آید که فرد پا به دنیای نا آشنا می‌گذارد. لوهمان تنها راه حل ایجاد احساس امنیت در حوزه‌ی نا آشنا را اعتماد به سیستم‌های انتزاعی می‌داند (Jalava, 2003:3).

1-Giddenz

2-Cox

3-Nikolaus Lohmann

۳- پیشینه‌ی تحقیق

الف) نادری و همکاران (۱۳۸۹) نشان داده‌اند که هرچه میزان سرمایه‌ی اجتماعی بیشتر باشد، میزان احساس امنیت نیز بیشتر خواهد بود. در تحلیل نهایی نیز شاخص اعتماد اجتماعی بیشترین همبستگی را با احساس امنیت نشان داده است.

ب) ساروخانی و هاشم‌نژاد (۱۳۹۰) نشان داده‌اند که بین مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، روابط اجتماعی، انسجام اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی در شهر ساری رابطه‌ی معناداری وجود دارد و در این میان، اعتماد اجتماعی نسبت به سایر متغیرها همبستگی بیشتری با احساس امنیت اجتماعی دارد.

ج) بیات (۱۳۸۷) در تحقیق خود در ارتباط با تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت در بین شهروندان تهرانی نشان داده است که میزان احساس ناامنی از حیث جنسیت، منطقه‌ی مسکونی، تأهل و سن پاسخگویان متفاوت بوده است. همچنین بین میزان احساس ناامنی و متغیرهای میزان بروز جرایم، انتظار از پلیس، پرداخت رسانه‌ای، هویت، اعتماد، تعلق محله‌ای و کالبد شهری رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد.

د) نجیبی ربیعی (۱۳۸۳) نشان داده است که در سطح شهر تهران دو سوم از افراد در حد متوسطی احساس امنیت دارند. افرادی که سرمایه اجتماعی بیشتری دارند بیشتر احساس امنیت می‌کنند به عبارت دیگر در بین اقشار نخبه جامعه و همچنین صاحبان سرمایه اقتصادی، احساس امنیت کمتر است. گسترش سرمایه اجتماعی در کلیت جامعه آثار مثبتی در پی دارد که یکی از آنها افزایش امنیت است و همچنین ناامنی در ابعاد جانی و مالی مشکل عمده‌ی شهروندان است.

ه) گروسی و همکاران (۱۳۸۶) نشان داده‌اند که میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی جیرفت تنها با یکی از انواع سه‌گانه‌ی اعتماد (یعنی اعتماد بین شخصی) ارتباط معنادار آماری داشته است.

و) عنایت و همکاران (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیده‌اند که در بین ساکنین شهرهای شیراز و یاسوج اعتماد اجتماعی و اعتماد نهادی هر دو موجب افزایش میزان احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان می‌شود، اما تأثیر ابعاد اعتماد بر همه‌ی ابعاد احساس امنیت یکسان نیست. تأثیر اعتماد نهادی بر احساس امنیت سیاسی تقریباً پنج برابر تأثیر اعتماد تعمیم یافته است.

در مجموع، بر اساس نتایج پژوهش‌های صورت گرفته در ارتباط با پدیده‌ی امنیت و احساس امنیت اجتماعی، متغیر اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از عوامل اساسی تبیین احساس امنیت اجتماعی

مورد تأکید قرار گرفته است. با توجه به این نکته، در این تحقیق رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است.

۴- فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های این مطالعه به دو بخش فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی طبقه‌بندی می‌شوند که فرضیه اصلی این پژوهش عبارت است از:

- بین اعتماد اجتماعی و انواع احساس امنیت اجتماعی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- فرضیه‌های فرعی این پژوهش نیز عبارتند از:
- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت شخصی (جانی) شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اقتصادی (مالی) شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت سیاسی شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت جامعه‌ای شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین متغیرهای زمینه‌ای (جنس، سن، وضعیت تأهل، تحصیلات، وضعیت شغلی و میزان هزینه خانواده) و احساس امنیت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

۵- روش تحقیق

روش غالب در تحقیق حاضر، پیمایشی است. مشخصه‌ی پیمایش، مجموعه‌ی ساختمان و منطقی از داده‌هاست که آن را ماتریس متغیر بر حسب داده‌های موردی می‌نامیم بدین معنا که اطلاعاتی درباره متغیرها یا خصوصیات یکسان دست کم دو مورد جمع آوری می‌کنیم و به یک ماتریس داده‌ها می‌رسیم (دواس، ۱۳۸۳: ۱۴). اطلاعات و داده‌های بدست آمده در این تحقیق، مبتنی بر استفاده از پرسشنامه است. ابتدا پرسشنامه تحقیق مورد پیش‌آزمون قرار گرفته و با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ پایایی پرسش‌های چندگزینه‌ای و نیز پرسش‌هایی که در قالب طیف لیکرت مورد سنجش قرار گرفته‌اند، محاسبه شده است. پس از اصلاحات لازم، پرسشنامه نهایی برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق تنظیم و در اختیار پاسخگویان قرار داده شد. پایایی داده‌های جمع‌آوری شده‌ی نهایی نیز دوباره با استفاده از سنجی آلفای کرونباخ محاسبه شده که در مجموع پایایی محاسبه شده برای هر کدام از طیف‌ها به شرح جدول زیر است.

جدول ۱- مقدار ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	تعداد گویه‌ها	میزان پایایی
احساس امنیت فردی	۴	۰/۷۶
احساس امنیت اقتصادی	۳	۰/۷۰
احساس امنیت سیاسی	۴	۰/۸۹
احساس امنیت جامعه‌ای	۴	۰/۸۰
اعتماد اجتماعی	۲۳	۰/۷۰

جامعه آماری ما را در این تحقیق، کلیه افراد بالای ۱۸ سال در شهرستان کاشان تشکیل می‌دهند که طبق سرشماری انجام گرفته در آبان ۱۳۸۵ بالغ بر ۲۵۳۵۰۹ نفر است که از این تعداد، ۱۸۵۶۰۰ نفر بالای ۱۸ سال می‌باشند. روش نمونه‌گیری نیز به صورت خوشه‌ای چند مرحله‌ای بوده است که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه‌ی این تحقیق ۳۶۲ نفر در نظر گرفته شد که برای گردآوری اطلاعات پرسشنامه در بین آن‌ها توزیع گردید. از آنجا که شهرستان کاشان دارای دو منطقه شهرداری و دارای ۱۰ ناحیه است، نواحی شهرداری کاشان بر اساس قیمت زمین و برخورداری از امکانات و پایگاه منزلتی به سه گروه مرفه، متوسط و غیرمرفه (پایین) تقسیم شدند. در مرحله‌ی بعد نواحی ۱ و ۵ از بین نواحی مرفه، نواحی ۴ و ۶ از بین نواحی متوسط و نواحی ۸ و ۹ از بین نواحی غیر مرفه انتخاب گردیده و پس از آن با توجه به موقعیت جغرافیایی و به صورت تصادفی محله‌هایی به عنوان بلوک از این نواحی انتخاب شدند. در مرحله بعد با توجه به مراجعه به بلوک‌های مورد نظر، از هر ۱۰ منزل به یکی مراجعه و پرسش‌نامه‌ها تکمیل گردید.

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- یافته‌های توصیفی

بر اساس یافته‌های تحقیق، حدود ۵۴ درصد افراد مرد و ۴۶ درصد زن می‌باشند. پایین‌ترین سن ۱۸ و بالاترین سن ۶۰ سال می‌باشد. انحراف معیار آن ۸/۱۶، میزان چولگی ۱/۶۶ و میزان کشیدگی ۲/۵۱ می‌باشد. مقطع تحصیلی لیسانس، بالاترین درصد (۵۲/۱ درصد) را به خود اختصاص داده است و کمترین درصد مختص مقطع تحصیلی بی‌سواد و دکترا و بالاتر می‌باشد. کل جامعه‌ی آماری که پاسخگو بوده‌اند، ۱۶۹ نفر متأهل و ۱۸۶ نفر مجرد بوده‌اند که به ترتیب ۴۷/۳ و ۵۲/۱ درصد از جامعه آماری را به خود اختصاص داده‌اند. طبق آمار، از نظر وضعیت شغلی محصلین با ۱۹۴ نفر بیشترین درصد (۵۵/۴)

و بازنشسته‌ها با تعداد ۴ نفر، کمترین درصد (۱/۱) را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین میزان هزینه در خانواده اکثر پاسخگویان (۱۵۰ نفر) بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ هزار تومان می‌باشد و تعداد کمی از پاسخگویان میزان هزینه خود را بیش از ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار تومان اعلام کرده‌اند.

۶-۲- یافته‌های استنباطی

در این بخش از مطالعه به بررسی روابط بین متغیرها و آزمون فرضیه‌های اصلی و فرعی تحقیق پرداخته می‌شود. فرضیه‌ی اصلی تحقیق این بود که؛ بین اعتماد اجتماعی پاسخگویان و احساس امنیت اجتماعی آن‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۲- آزمون رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی

نام متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	۰/۴۳۷	۰/۰۰۰

در آزمون رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی از آماره‌ی ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. این آماره نشان می‌دهد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است ($\text{sig}: ۰/۰۰۰$ و $\text{value}: ۰/۴۳۷$) و جهت رابطه مستقیم و مثبت و شدت رابطه نسبتاً قوی می‌باشد ($\text{value}: ۰/۴۳۷$). بنابراین فرضیه اثبات می‌شود بطوریکه هرچقدر میزان اعتماد اجتماعی افراد افزایش می‌یابد میزان احساس امنیت اجتماعی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه‌ی بعدی که از فرضیه‌های فرعی این تحقیق محسوب می‌شود بررسی رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی پاسخگویان و احساس امنیت شخصی (جانی) آن‌ها بود که نتایج آن به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۳- آزمون رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت شخصی

نام متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	۰/۲۷۳	۰/۰۰۰

در آزمون رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و میزان احساس امنیت شخصی از آماره‌ی ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. این آماره نشان می‌دهد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است ($\text{sig}: ۰/۰۰۰$ و $\text{value}: ۰/۲۷۳$) و جهت رابطه مستقیم و مثبت و شدت رابطه ضعیف می‌باشد ($\text{value}: ۰/۲۷۳$). بنابراین فرضیه اثبات می‌شود و به میزانی که اعتماد اجتماعی افراد افزایش می‌یابد

میزان احساس امنیت شخصی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

بررسی رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی پاسخگویان و احساس امنیت اقتصادی آن‌ها فرضیه‌ی فرعی

دیگر این مطالعه بود که مورد آزمون قرار گرفته شد که نتایج به شرح جدول زیر جاصل آمد.

جدول ۴- آزمون رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اقتصادی

نام متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	۰/۲۹۳	۰/۰۰۰

برای آزمون رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و میزان احساس امنیت اقتصادی نیز از آماره‌ی ضریب

همبستگی پیرسون استفاده شد. این آماره نشان می‌دهد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است

(sig: ۰/۰۰۰ و value: ۰/۲۹۳) و جهت رابطه مستقیم و مثبت و شدت رابطه ضعیف می

باشد (value: ۰/۲۹۳). بنابراین فرضیه اثبات می‌شود و به میزانی که اعتماد اجتماعی افراد افزایش می‌یابد

میزان احساس امنیت اقتصادی آن‌ها نیز افزایش می‌یابد.

بررسی رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت سیاسی عنوان فرضیه‌ی بعدی این مطالعه

بود که مورد آزمون قرار گرفته شد و نتایج آن اینگونه حاصل آمد.

جدول ۵- آزمون رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت سیاسی

نام متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	۰/۴۰۵	۰/۰۰۰

از آماره‌ی ضریب همبستگی پیرسون برای آزمون رابطه بین اعتماد اجتماعی و میزان احساس

امنیت سیاسی استفاده شد. این آماره نشان داد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است

(sig: ۰/۰۰۰ و value: ۰/۴۰۵) و جهت رابطه مستقیم و مثبت و شدت رابطه نیز نسبتاً قوی می‌باشد

(value: ۰/۴۰۵). بنابراین فرضیه اثبات می‌شود و به میزانی که اعتماد اجتماعی افراد افزایش می‌یابد

میزان احساس امنیت فردی آنها نیز افزایش می‌یابد. از آماره‌ی ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی

آزمون رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت جامعه‌ای به عنوان یکی دیگر از فرضیه‌ها استفاده شد

که نتایج زیر بدست آمد.

جدول ۶- آزمون رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت جامعه‌ای

نام متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
اعتماد اجتماعی	۰/۳۶۷	۰/۰۰۰

این آماره نشان می‌دهد که رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معنادار است (sig: ۰/۰۰۰ و

value: ۰/۳۶۷) و جهت رابطه مستقیم و مثبت و شدت رابطه نیز نسبتاً قوی می‌باشد (value: ۰/۳۶۷).

بنابراین فرضیه اثبات می‌شود بدین معنا که به میزانی که اعتماد اجتماعی افراد افزایش می‌یابد میزان احساس امنیت جامعه‌ای آنها نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه آخر این مطالعه بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای (جنس، سن، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، وضعیت تحصیلی و میزان هزینه خانواده) و احساس امنیت اجتماعی پاسخگویان بود که نتایج حاصل از آن به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۷- رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و احساس امنیت اجتماعی

سطح معناداری	همبستگی	احساس امنیت اجتماعی متغیرهای زمینه‌ای	
۰/۳۸۳	۰/۸۷۴	T	جنس
۰/۳۶۵	۰/۴۹۰	R	سن
۰/۷۲۲	۰/۵۱۹	F	مقطع تحصیلی
۰/۲۴۰	۱/۴۳۲	F	وضعیت تأهل
۰/۰۰۳	۳/۲۳۰	F	شغل
۰/۰۰۴	۴/۶۴۰	F	میزان هزینه خانواده

نتایج به دست آمده از آزمون‌های انجام گرفته نشان می‌دهد که هیچگونه رابطه‌ی معناداری بین متغیرهای زمینه‌ای اشاره شده در این مطالعه و احساس امنیت اجتماعی وجود ندارد و اگرچه تا حدودی بین میانگین میزان احساس امنیت اجتماعی در متغیرهای زمینه‌ای تفاوت وجود دارد اما این تفاوت از لحاظ آماری صحیح نیست.

۷- تجزیه و تحلیل چندمتغیره

در این بخش، از رگرسیون چند گانه به منظور تبیین مجموعه عوامل استفاده شده است. در انجام تحلیل رگرسیون چند متغیره در این تحقیق در مجموع ۷ متغیر سن، جنس، تحصیلات، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، میزان هزینه خانواده و اعتماد اجتماعی وارد معادله گردیدند. از میان ۷ متغیر وارد

شده در معادله، دو متغیر وضعیت تأهل و اعتماد اجتماعی در سطح آلفای ۰/۰۵ معنادار تشخیص داده شده و در معادله باقی مانده‌اند و سایر متغیرها از معادله خارج و حذف گردیده‌اند که نتایج در جدول زیر مشاهده می‌گردد.

جدول ۸- نتایج رگرسیون چندمتغیره

ضرب همبستگی چندگانه: ۰/۴۷		مقدار F: ۴۶/۰۵	
ضرب تعیین: ۰/۲۳		سطح معناداری: ۰/۰۰۰	
سطح معناداری	t	ضرایب استاندارد شده (بتا)	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۹/۴۵۲	۰/۴۷	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۲/۰۷۷	۰/۱۱	وضعیت تأهل

شکل رگرسیونی تبیین شده طبق آزمون تحلیل واریانس انجام شده خطی است؛ زیرا مقدار آزمون F، برای تعیین معنی داری اثر متغیرهای مستقل احساس امنیت اجتماعی برابر ۴۶/۰۵ با سطح معنی داری $P = ۰/۰۰۰$ می‌باشد. ضرب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۴۷ و ضرب تعیین آن برابر با ۰/۲۳ است که نشان می‌دهد ۲۳ درصد تغییرات متغیر وابسته را متغیرهای مستقل معادله پیش‌بینی می‌کنند. در مجموع با توجه به بتای استاندارد شده، میزان اثر اعتماد اجتماعی ۰/۴۷ درصد و میزان اثر وضعیت تأهل ۰/۱۱ درصد می‌باشد.

۸- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی صورت گرفته است. فرضیه اصلی این تحقیق این بود که بین میزان اعتماد اجتماعی شهروندان و احساس امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه وجود دارد، به نحوی که هرچه میزان اعتماد اجتماعی بالاتر باشد میزان احساس امنیت اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود.

یافته‌های جدول شماره‌ی (۲) نشان می‌دهد که بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بعنوان فرضیه‌ی اصلی این مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد. جداول شماره‌ی (۳) تا (۶) یافته‌های مربوط به آزمون فرضیه‌های فرعی این مطالعه یعنی بررسی رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و انواع احساس امنیت اجتماعی (امنیت شخصی، امنیت اقتصادی، امنیت سیاسی، امنیت جامعه‌ای) پاسخگویان را نشان می‌دهد که مؤید رابطه‌ی بین آن‌ها می‌باشد. همچنین یافته‌های جدول شماره‌ی (۷) این پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیرهای زمینه‌ای (جنس، سن، مقطع تحصیلی، وضعیت تأهل و میزان هزینه خانواده) و احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان هیچگونه رابطه‌ی معنی داری وجود ندارد. جدول

شماره‌ی (۸) نتایج مربوط به رگرسیون چندگانه را نشان می‌دهد که بر اساس آن متغیرهای مستقل تحقیق توانسته‌اند ۰/۲۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی احساس امنیت اجتماعی را پیش‌بینی کنند. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که بین اعتماد اجتماعی افراد و احساس امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد که این نتیجه‌گیری بیانگر این مطلب است که نتایج این پژوهش با نظریه‌ها و دیدگاه‌های صاحب‌نظران و همچنین تحقیقات انجام گرفته در مورد این موضوع همخوانی و قرابت دارد. از دیدگاه گیدنز، احساس اعتماد پذیری افراد برای احساس امنیت وجودی اهمیت بنیادی دارد (وثوقی و آرام، ۱۳۸۸). کاکس، فقدان اعتماد را موجب رفتار ضد اجتماعی، خشونت و سایر مشکلات اجتماعی بیان نموده است (لرنی، ۱۳۸۳). صاحب‌نظران رویکرد تعامل‌گرایی، ضمن تأکید بر تعاملات نیروی خلاق مردمی و حضور آن‌ها در متن جامعه، مشارکت مردمی و اعتماد اجتماعی را از مهمترین اصول در تحقق امنیت در جامعه دانسته‌اند (محکی، ۱۳۷۲). آدلر با طرح رویکرد ارزشی امنیت، معتقد است در اجتماع امنیتی، شهروندان بر محور اعتماد و احساس امنیت متقابل با یکدیگر منازعه نموده و اختلافات خود را از طریق گفتگو و با روش‌های مسالمت‌آمیز حل می‌کنند (عبدالله‌خانی، ۱۳۸۳). نویدنیا سامانه‌ی امنیت را در سایه‌ی اعتماد اجتماعی امکان‌پذیر می‌داند. از دیدگاه لرنی (۱۳۸۴)، بدون انسجام و اعتماد نمی‌توان به دوام و پایداری نظم و امنیت جامعه خوش‌بین بود. بر اساس تحقیق گروسی و دیگران (۱۳۸۶) بین میزان احساس امنیت اجتماعی با اعتماد بین شخصی افراد ارتباط معنادار مشاهده شده است. پژوهش نیازی (۱۳۹۰) در ارتباط با رابط، اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال و جنوب تهران نیز نشان داد که بین اعتماد اجتماعی زنان و احساس امنیت اجتماعی آن‌ها رابطه‌ی معناداری وجود دارد. علاوه بر آن نتایج پژوهش انصاری (۱۳۸۲) و بیات (۱۳۸۷) رابطه‌ی معنادار اعتماد و امنیت اجتماعی شهروندان را نشان می‌دهد.

فهرست منابع

۱. ابراهیمی، نبی‌الله، (۱۳۸۶)، تأملی بر مبانی و فرهنگ مکتب کپنهاگ، فصلنامه‌ی سیاست خارجی، سال بیست و یکم، شماره ۲.
۲. ادیبی سده، مهدی و دیگری، (۱۳۸۸)، سنجش اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در مراکز شهرستان‌های چهارم‌محال و بختیاری، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست و یکم، شماره چهارم.
۳. ازکیا، مصطفی، (۱۳۶۴)، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی، تهران، اطلاعات.
۴. انصاری، حمید، (۱۳۸۲)، عوامل مؤثر بر مشارکت مردم در امور مربوط به ناجا در شهرستان تهران، در: جعفری، نسرين؛ زندی، غلامرضا؛ کاهه، احمد، (۱۳۸۴). مجموعه مقالات همایش امنیت

- اجتماعی، تهران، معاونت اجتماعی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
۵. انعام، راحله، (۱۳۸۰)، بررسی اعتماد بین شخصی در میان روستاییان شهریار، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
 ۶. اینگلهارت، رونالد؛ أبرامسون، پل، آر، (۱۳۷۸)، امنیت اقتصادی و دگرگونی ارزشی، ترجمه شهناز شفیعی‌خانی، نامه پژوهش، شماره چهاردهم و پانزدهم.
 ۷. باباخانی، فرهاد، (۱۳۸۹)، بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت با تأکید بر نقش پلیس، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۱.
 ۸. باتامور، تام، (۱۳۷۰)، مکتب فرانکفورت، ترجمه حسینعلی نوذری، نشر نی، تهران.
 ۹. بهزاد، داود، (۱۳۸۱)، سرمایه اجتماعی، بستری برای ارتقای سلامت روان، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال اول، شماره ۴، انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران.
 ۱۰. بیات، بهرام، (۱۳۸۷)، تبیین جامعه‌شناختی احساس امنیت‌تر بین شهروندان تهرانی (با تأکید بر نقش پرداخت رسانه‌ای و سرمایه اجتماعی)، نامه علوم اجتماعی، شماره ۱۶، پیاپی ۳۵، ۱۳۲-۱۱۵.
 ۱۱. پاتنام، روبرت، (۱۳۸۰)، دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمدتقی دلفروز، دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور، نشر شایبک، تهران.
 ۱۲. تاجبخش، کیان و همکاران، (۱۳۸۴)، اعتماد، دموکراسی و توسعه، نشر شیرازه، تهران.
 ۱۳. رجیبی‌پور، محمود، (۱۳۸۴)، درآمدی بر عوامل مؤثر بر احساس امنیت، کنکاشی بر جنبه‌های مختلف امنیت عمومی و پلیس، مجموعه مقالات ۲، معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی.
 ۱۴. زتومکا، پیوتو، (۱۳۸۴)، اعتماد یک نظریه جامعه‌شناختی، ترجمه فاطمه گلابی، نشر مترجم، تبریز.
 ۱۵. عبدالله‌خانی، علی، (۱۳۸۲)، نظریه‌های امنیت، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار مفاخر ایران.
 ۱۶. علی نظری، ن، (۱۳۸۴)، بررسی میزان اعتماد اجتماعی دانش‌آموزان مقطع راهنمایی و متوسطه استان ایلام به اولیاء مدرسه، طرح تحقیقاتی سازمان آموزش و پرورش استان ایلام.
 ۱۷. فوکویاما، فرانسیس، (۱۳۷۹)، پایان نظم؛ سرمایه اجتماعی و حفظ آن، (مترجم، غلامعباس توسلی)، جامعه ایرانیان، تهران.
 ۱۸. گروسی، سعیده، میرزایی، جلال؛ شاه‌رخ، احسان، (۱۳۸۶)، بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت، فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره دوم.

۱۹. گیدنز، آنتونی، (۱۳۷۷)، پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی، نشر مرکز، تهران.
۲۰. گیدنز، آنتونی، (۱۳۷۸)، تجدد و تشخیص، جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، نشر نی، تهران.
۲۱. گیدنز، آنتونی (۱۳۸۰)، معنای مدرنیت، ترجمه علی اصغر سعیدی، انتشارات کویر، تهران.
۲۲. لرنی، منوچهر (۱۳۸۴)، جامعه‌شناسی امنیت، نشر رامین، تهران.
۲۳. محکی، علی‌اصغر، (۱۳۷۲)، مبانی تئوریک رابطه پلیس و مطبوعات در ایران، مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، ۲۷۵-۲۹۵.
۲۴. مک کین لای، آردی/ لیتل، آر، (۱۳۸۰)، امنیت جهانی: رویکرد و نظریه‌ها، ترجمه اصغر افتخاری، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
۲۵. میزتال، باربارا، (۱۳۸۰)، اعتماد در جوامع مدرن، کنکاشی در اصول نظم اجتماعی، ترجمه ناصرالدین غراب، نمایه پژوهش، شماره ۱۸.
۲۶. نصری، قدیر، (۱۳۷۸)، معنا و ارکان جامعه‌شناسی امنیت، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
۲۷. نویدنیا، منیژه، (۱۳۸۲)، شاخص‌های امنیت اجتماعی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
۲۸. نیازی، محسن؛ فرشادفر، یاسمین، (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال و مناطق جنوب شهر تهران، فصلنامه مطالعات شهری، سال اول، شماره اول.
۲۹. وثوقی، منصور؛ آرام، هاشم، (۱۳۸۸)، بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر خلخال (استان اردبیل)، پژوهشنامه علوم اجتماعی، دوره ۳، شماره ۳، ۱۵۳-۱۳۳.
30. Buzan, Barry; Wearver, Ole (1998). "Liberalism and security: the contradictions.
31. of the liberal leviathan", Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers.
32. Buzan, Barry (2000). "Security Studies: Beyond Strategy".
33. Henslin.james,m (1976). Down to Earth Sociology, New York, the free press.
34. Jalava, Jane (2003), Form norms to trust: The Luthmannian Connexion between Trust and system, University of Helsinki, sage publication, London.
35. Luhman.N. (1979). Trust and Power, New York: John Wiley.
36. Mitar, Miran, (1996). Assessment of societal security in recent past and today, college of police and security studies, Slovenia.
37. Putnam, R (2000), Bowling Alone, The collapse and Revial of American community New York.
38. Roe. Paul (1996). "The Societal Security Dilemma" Copenhagen peace research.